

Fem minuter

av Ragnar Swahn

Medicinsk sekreterare vid vårdcentralen Fågelbacken

(Läkare) Det ser ut som att hela vårdcentralen lutar, hela byggnaden kasar, mycket långsamt men ändå märkbart för ögonen, ner mot vattnet i parken. Usch, där kommer vi att sjunka ner till botten, undrar om det är anmält. Jag får sätta lite fler diagnoser, och jag måste ta emot fler patienter, någonstans runt 20 patienter bör jag kunna ta emot idag och det bör generera tillräckligt med bonus för att kunna köpa sandsäckar så att vi kan stoppa eventuella fuktskador genom att bygga en skyddsvall, det är bara det att det tar lång tid att bygga en sådan vall, för det behövs många sandsäckar till detta antar jag, undrar om någon förväntar sig att jag ska göra något?

(Patient) Att jobba är sjukt, det måste läkaren förstå, jag blir sjukare och sjukare för varje dag, det finns papper på det, och mina kopior sammanfattar hela min sjukdomsbild, annars får jag ingen hjälp här heller förmodar jag, ingen har tid med mig. Det är bara ett mörker, jag kan inte lyfta mina armar på morgonen, jag vet knappt var jag är någonstans. Men allt är dokumenterat, alla papper är helt i datumordning, jag har en komplicerad sjukdomsbild och sannolikt ADHD som gör det helt omöjligt för mig att umgås och ta beslut, jag kan definitivt inte ha med människor att göra. Möjligen kan jag hjälpa till på något lager någonstans, jag har ju lite ordningssinne, men sedan måste jag gå hem och lägga mig, denna trötthet, frågan är om jag inte ska ha en pension redan nu, jag är förbrukad. Jag är mogen att hoppa av det här, läkaren kan inte annat än hålla med.

Vårdcentralen är inhytt i en äldre vacker byggnad med omgivande grönområde i form av en park, men ändå ganska nära centrum.

(Patient) Kan jag möta läkarens blick samtidigt som jag pratar om rymdvarelser? Nej, det kan jag förstås inte, men hålla en allvarlig ton är nödvändigt, kombinationen av allvar och helt skruvade tankar måste vara svår att se igenom, läkaren kommer absolut att betrakta mig som helt galen när jag berättar om min kontakt med rymdvarelser.

”Pat säger sig ha kontakt med rymdvarelser, säger att de opererat in någon slags sändare i ryggen.”

(Läkare) Alla dessa fantasier är helt massproducerade, sändaren i ryggen är väl inte så dumt tänkt, jag spelar med honom men han tror att han ska få en sjukskrivning, hur ska jag föra in honom i den verkligheten? Får nog inspektera hans rygg trots allt. Vad ska jag sätta för diagnos på det här, sömnstörning med ett frågetecken? Jag orkar inte remittera den här mannen, vems patient är det egentligen? Jag har aldrig träffat honom, vad kostar en sandsäck?

(Patient) Men det kan väl inte läkaren avgöra om sändaren i min rygg är ur funktion, jag måste väl röntgas? Hur originellt är det med en sändare? Jag borde ha tänkt igenom detta innan jag gick hit, röster? Nej, det kan säkert skyllas på droger, en elak äldre dam i mitt huvud som styr min tillvaro och straffar mig om jag inte håller mig borta från lössläppta kvinnor? Nej det känns också bekant.

-Ta ett djupt andetag.

Patienten harklar sig och fäster blicken på ett träd som han ser i bakgrunden genom rummets enda fönster, det är strålande februarisol.

Läkaren vänder sig mot datorn och tycks klicka sig in i något program, skriver några rader, fortsätter klicka, skriver någon rad till, klickar igen, datorn verkar ha hängt sig.

- Om du vill kan jag skriva ut en liten förpackning sömnmedicin?

(Patient) Får jag inte diktera villkoren för mitt eget liv? Har jag någonsin fått det? Jag skulle behöva bli en enklare människa och finna mig i den här tillvaron som definitivt inte är valbar – men det går inte att plocka bort vissa saker ur medvetandet.

(Läkare) När jag träffar sjukskrivningspatienterna får jag en känsla av att de är beroende av sina svagheter – och det går inte att bortse från kopplingen till försörjningen. Dagligen alla dessa stridbara personer som sammanställer sina diagnoser i pärmar, handskrivna/maskinskrivna avhandlingar om hela sjukdomsbilden – allting katalogiserat med en beundransvärd varsamhet. De jobbar utan att de vet om det och huvudsysselsättningen är att tala om för omgivningen hur oförmögna de är, och vilken obeskrivlig smärta de har som ingen annan förstår, hur minsta lilla sak i vardagen är så krävande att de måste lägga sig ner efteråt. Men hur oförmögen är man om man bor i en trea?

(Patient) Jag är en svårt drabbad person, och nu får jag inte hjälp när jag söker, det är ingen som vill hjälpa mig, jag är svårt sjuk och läkaren erbjuder mig sömnmedicin.

(Läkare) Det blir svårt tidsmässigt om jag ska träffa ytterligare 29 patienter idag, går det fortare om jag beviljar sjukskrivning till alla? Ja, men då kommer de tillbaka när sjukskrivningen går ut, och just nu har vi en enorm brist på sandsäckar. Vad kan jag göra åt alla dessa patienters privatliv, de får ingen återhämtning och så tar batterierna slut, var går min gräns? Det får jag nog fundera på vid något annat tillfälle. Vad driver dessa patienter till att kräva något? Kanske har de aldrig kunna stå på egna ben, det har alltid funnits någon i deras närhet, och nu ska vi bära dem, sjukskriva dem. De klättrar in genom fönstret när sjukskrivningen ska förlängas, så vad handlar det om egentligen, pengar uppenbarligen, jag ser dem ju inte annars här på mottagningen. Men det är helt klart så att de inte mår bra.

En kaja trippar in genom det halvöppna fönstret. Kajan pratar fort och ängsligt och upprepar sina meningar. Hallå doktorn? Hallå. Nu ska vi se här, nu ska vi se här. Har doktorn tid en liten stund, det tar bara fem minuter förstår doktorn, bara fem minuter.

(Läkare) Jag har ingen mottagning för kajor vad jag vet, men organisationen har ändrats, och verksamheten måste hitta nya vägar. Jag får ta emot kajor i grupp, kanske någon sorts gruppterapi.

- Ska du inte fortsätta bygga ett bo, jobba lite? Och ska du inte sluta äta den där skräpmatens som du plockar från parkkaféets utemöbler?

Fågeln nickar instämmande.

- Men nu är jag trött på hela skiten, kan inte du fixa ett bo till mig? Det tar en evighet om jag ska flyga runt och hämta pinnar, det är ju betydligt lättare för dig, eller hur? Mycket lättare om du tar hand om det här, jag är trött på skiten nu. Det tar bara fem minuter förstår doktorn, fem minuter.

- Du får vänta lite, jag måste bygga en skyddsvall med sandsäckar, men jag kommer ut sedan, jag håller på med något annat just nu.

Nästa patient berättar utförligt om hur hon har fått till uppgift att skapa ett register över kommunens tillverkning av miljöfarliga strumpor som tillverkats under perioden 1952 till 2006. Hon har fått fria händer uppger hon, men det är ett tillfälligt kontrakt med betalning via arbetsförmedlingen.

- Men jag vet inte hur man gör, doktorn, hjälp mig!

- Jag är inte så bra på strumpor själv. Man får väl kontakta olika fabriker och be om lite statistik, det finns kanske något arkiv som kan hjälpa dig, kanske finns det information ute på nätet.

-Nej, min dator fungerar väldigt dåligt. Nu har jag så ont, det är en obeskrivlig smärta, jag kan knappt röra mig. Patienten reser sig upp och går snabbt fram och tillbaka i rummet, då och då skriker hon till i vad som tycks vara en obeskrivlig smärta.

Doktorn förbereder redan sjukskrivningen genom att öppna mallen i datorn, samtidigt, så diskret som möjligt, tar hon av sig sin ena sko och petar av sig raggsockan, hon lägger sedan raggsockan på skrivbordet. När patienten får syn på strumpan sjunker hon ihop på golvet i ren förtvivlan.

(Läkare) Det var onödigt att utsätta henne för detta, men det bekräftar det jag redan visste, den här patienten måste definitivt sjukskrivas.

Doktorn är iakttagen från taket av en patient som bor i fläktsystemet och hans gråaktiga kostym är genomsmutsig och nerfläckad med vad som tycks vara gamla matrester. Han vill helst inte prata direkt med någon av personalen – de ställer så konstiga frågor och vet ingenting om hans sjukdom – så istället för att boka en tid klättrar han närmast ljudlöst in på läkarrummen längs med väggarna som en akrobat, nu har han sökt sig till lampstuckaturen och rör sig inte ur fläcken.

- Det är slut på Imovane-recepten nu, det sa jag till dig förra gången.

- Har du inte fått mitt brev, jag la det tydligt på ditt skrivbord, jag ser det härifrån, har du inte öppnat det? Du förstår inte, min mor är svårt sjuk, jag ska resa om en timme, jag måste ha tabletten ganska omedelbart. Jag fungerar inte annars, mitt liv är helt upp- och nervänt, det är en katastrof, men får jag bara sova på tåget tror jag att det skulle rädda mitt liv. Det förra receptet försvann i en vindpust precis när jag skulle öppna förpackningen, det var stormen Gudrun, och nu har jag varit vaken i flera dygn, du måste rädda mig, allt är förstört, allt hänger på detta, det tar bara fem minuter.

Doktorn vänder bort blicken då hon är mitt uppe i att fylla i intyget till patienten som går mot en säker utmattning om hon inte kopplas bort från katalogiseringen av miljöfarliga strumpor.

(Läkare) Uttrycket fem minuter är återkommande och frågan är hur denna tidsperiod har blivit så vedertagen? Mina intressen är så futtiga tycks patienterna mena, med den djupare innebörden att varje motstånd kan vändas emot mig om jag säger emot. ”Här ligger jag i ren andnöd och så krånglar du till det. Vill du att jag ska dö?” Nej, du kommer inte att dö just idag för att jag försummar att ge dig en vanebildande medicin som du beställt via brev som du skickar lika ofta som en elräkning. Jag känner igen din agenda, du har gett dig själv tolkningsrätten, du förstår dig själv och dina behov, och du kan argumentera länge om det vore nödvändigt. Ibland får jag känslan av att det är medvetet, att trötta ut personalen, tills enda lösningen att få slut på en diskussion är att skriva ut precis det som önskas. Låter jag bli måste jag vara säker på att det inte får svåra konsekvenser för patienten, självmordsförsök, allvarlig olycka i trafiken, och då kan strålkastarna riktas mot mig, ett felbeslut om

medicinering, anmälan... Uppfattningen att vi hela tiden försvårar kan jag inte greppa, hur kan folk vara så insiktslösa? Vad är enkel vård? Att vi tar fler patienter lite snabbare, just det, nu höll jag på att glömma sandsäckarna.

Doktorn vill ta in nästa patient men upptäcker att det har uppstått ett kompakt mörker i rummet. Vad är klockan? Varför ser jag inte ut genom fönstret? Det visar sig att hela vårdcentralen har sjunkit till botten och doktorn ser ingen annan lösning än att låta vattnet komma in i rummet och sedan metodiskt simma upp till ytan. Där möter hon Kajjan.
-Nu ska vi se, hur stora pinnar tycker du jag ska samla ihop till dig?